

Területhasználat hatása egy kisvízgyűjtő hidrológiai és nitrát terhelési folyamataira

Kása Ilona

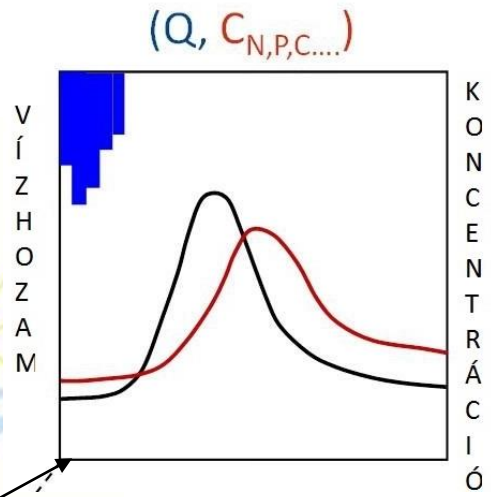
MHT Vándorgyűlés, Gyula

2018.07.05

kasa.ilona@ovf.hu

Bevezetés

Környezeti tényezők

Vízminőség

Bevezetés - Fő célok

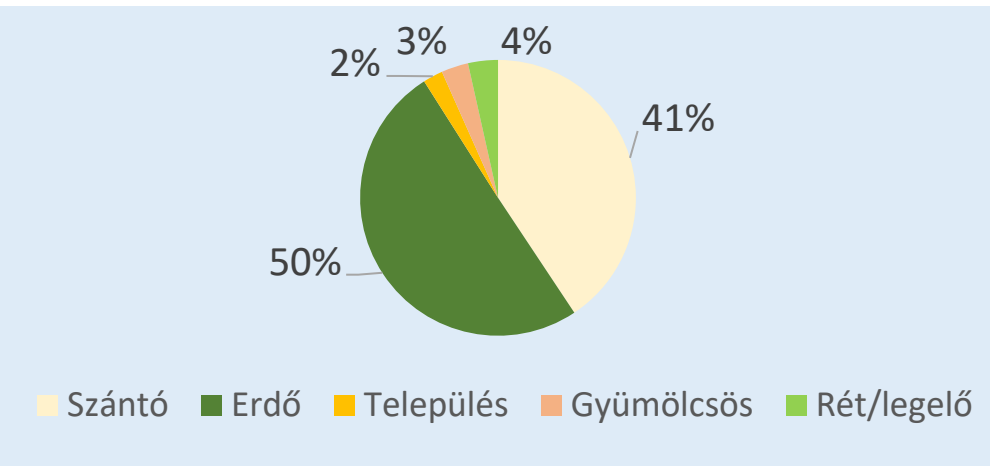
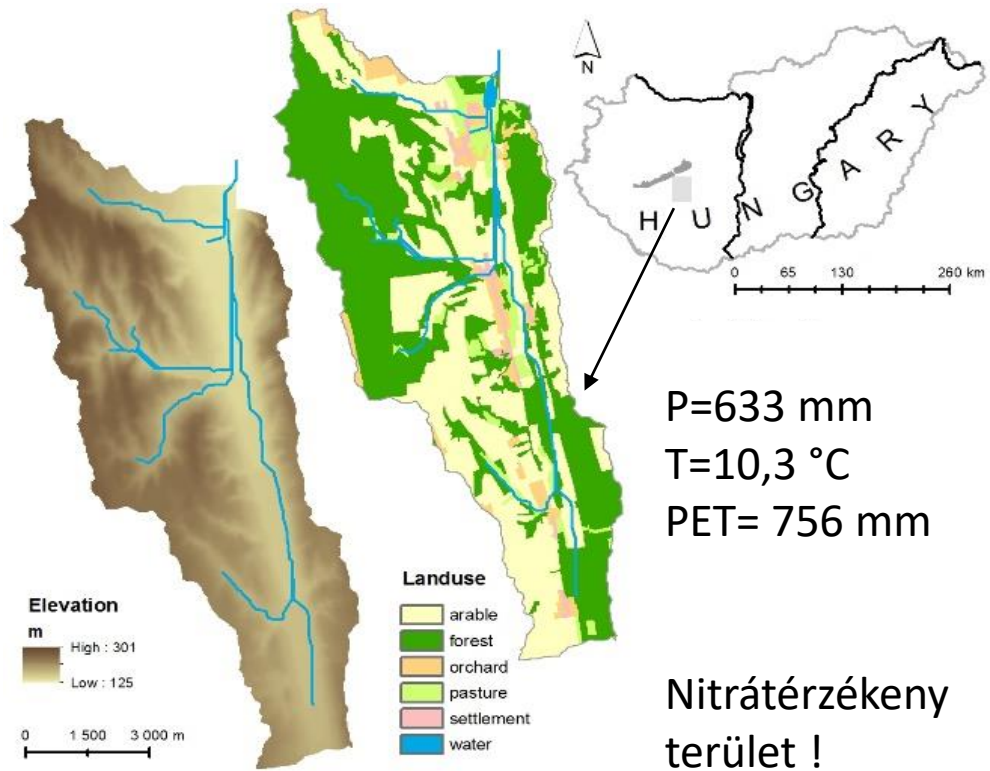
A felszíni vizek nitrát terhelésének értékelése eltérő területhasználati rendszerekben

Vízgyűjtő léptékű modell adaptációja a felszíni vizek nitrát koncentrációjának becslése céljából

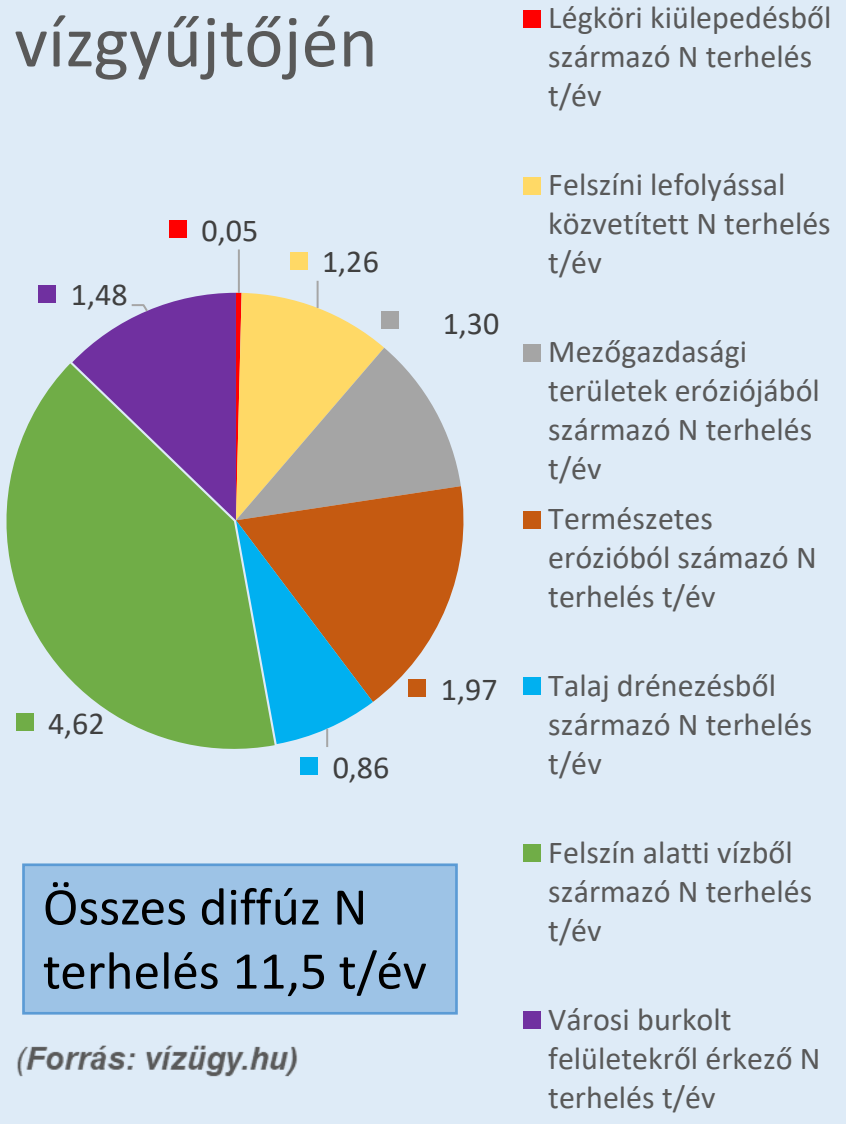
Eltérő területhasználati rendszerek értékelése talajvédelmi és vízminőségvédelmi szempontból

Módszerek – Mintaterület

Tetves részvízgyűjtő (69 km²)

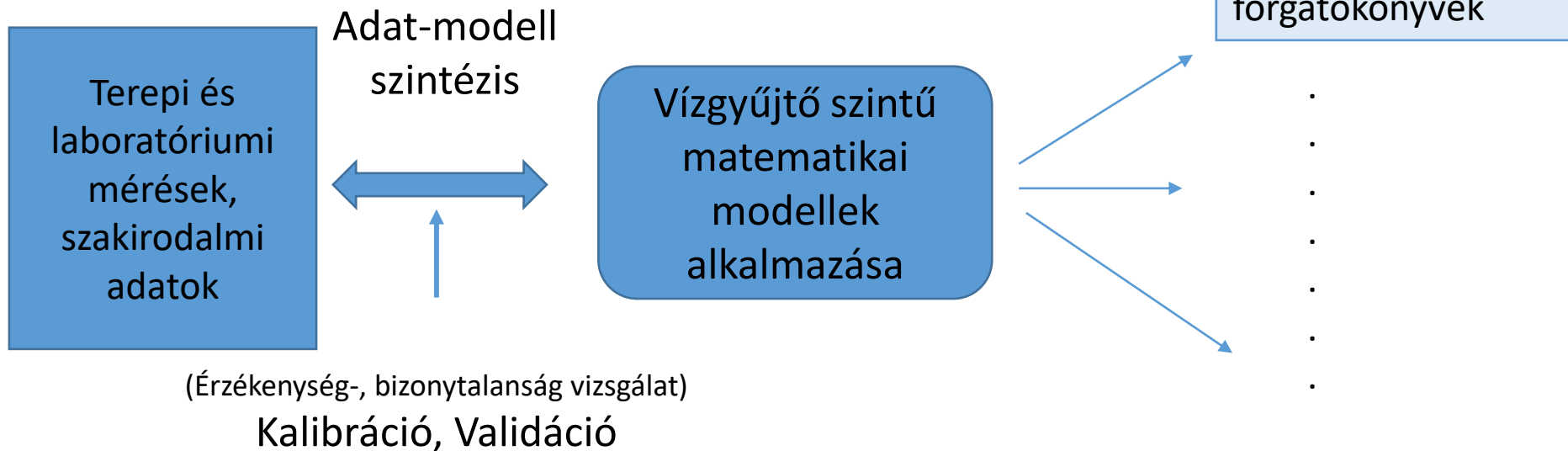
N terhelés a Tetves vízgyűjtőjén

Összes diffúz N terhelés 11,5 t/év

(Forrás: vízügy.hu)

Módszerek

Módszerek - Matematikai modellezés, mint eszköz

- Folyamatokat befolyásoló tényezők megértésének teszteléséhez
- A fizikai, kémia, biológia folyamatokat szabályozó tényezők hatásának becslésére
- Eddig feltárt ismeretekben rejlő hiányosságok
- **Lehetséges területhasználat váltás, mezőgazdasági beavatkozások** hatásainak becslésére

Módszerek – Modellválasztás

INCA-N, -P (+SED), -C, -...(nehézfém, mikoszennyezők)

Hidrológia azonos!

Integrated Catchment Model

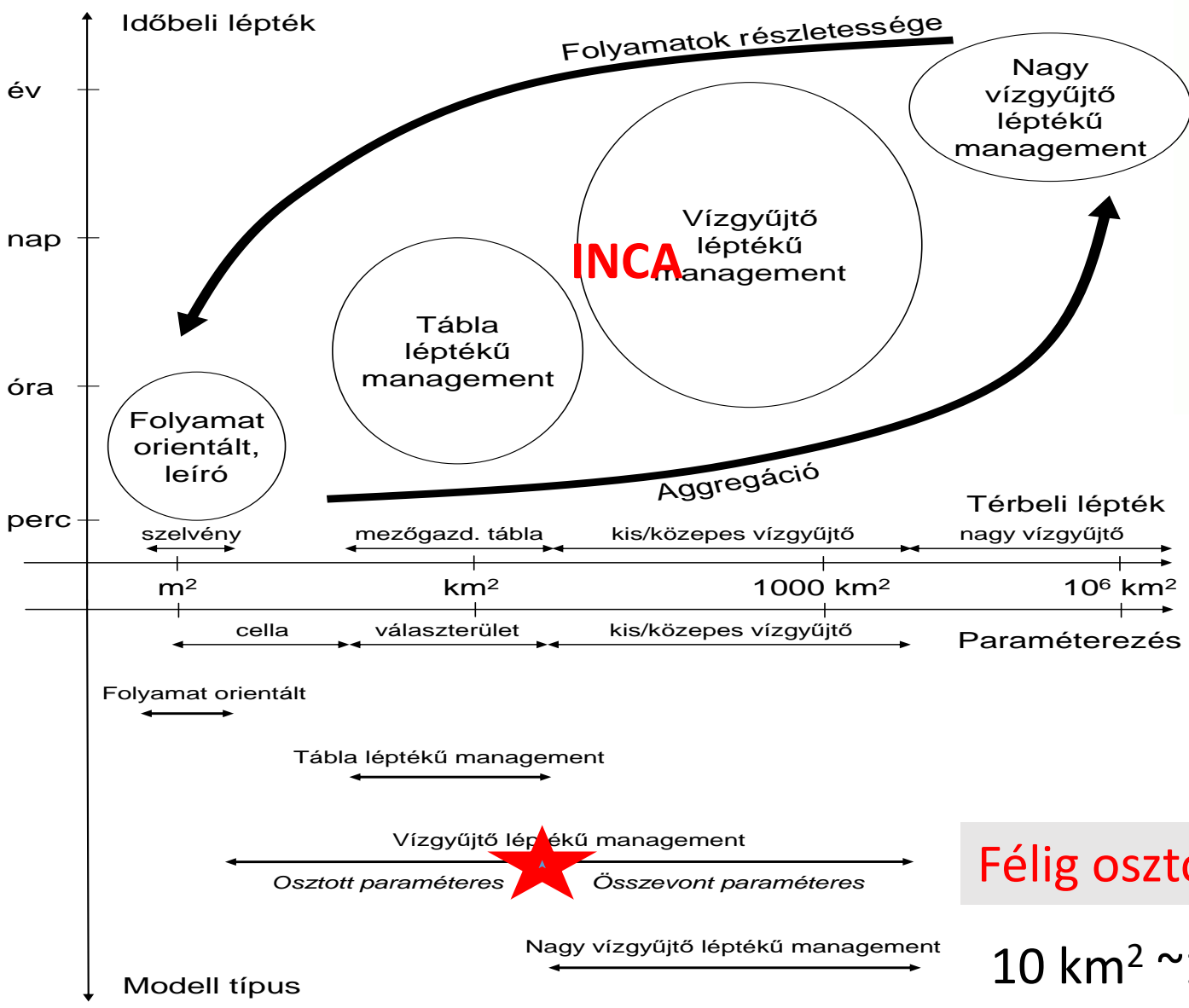
- Vízgyűjtő szintű hidrológia folyamatok, valamint nitrát és ammónium transzport modellezése
- Diffúz és pontszerű forrás terhelés figyelembevétele
- **Szenárióanalízis:** területhasználati és klímaváltozási forgatókönyvek
- → adaptációs stratégiák kidolgozása, elméleti tesztelése

Területhasználati scenáriók

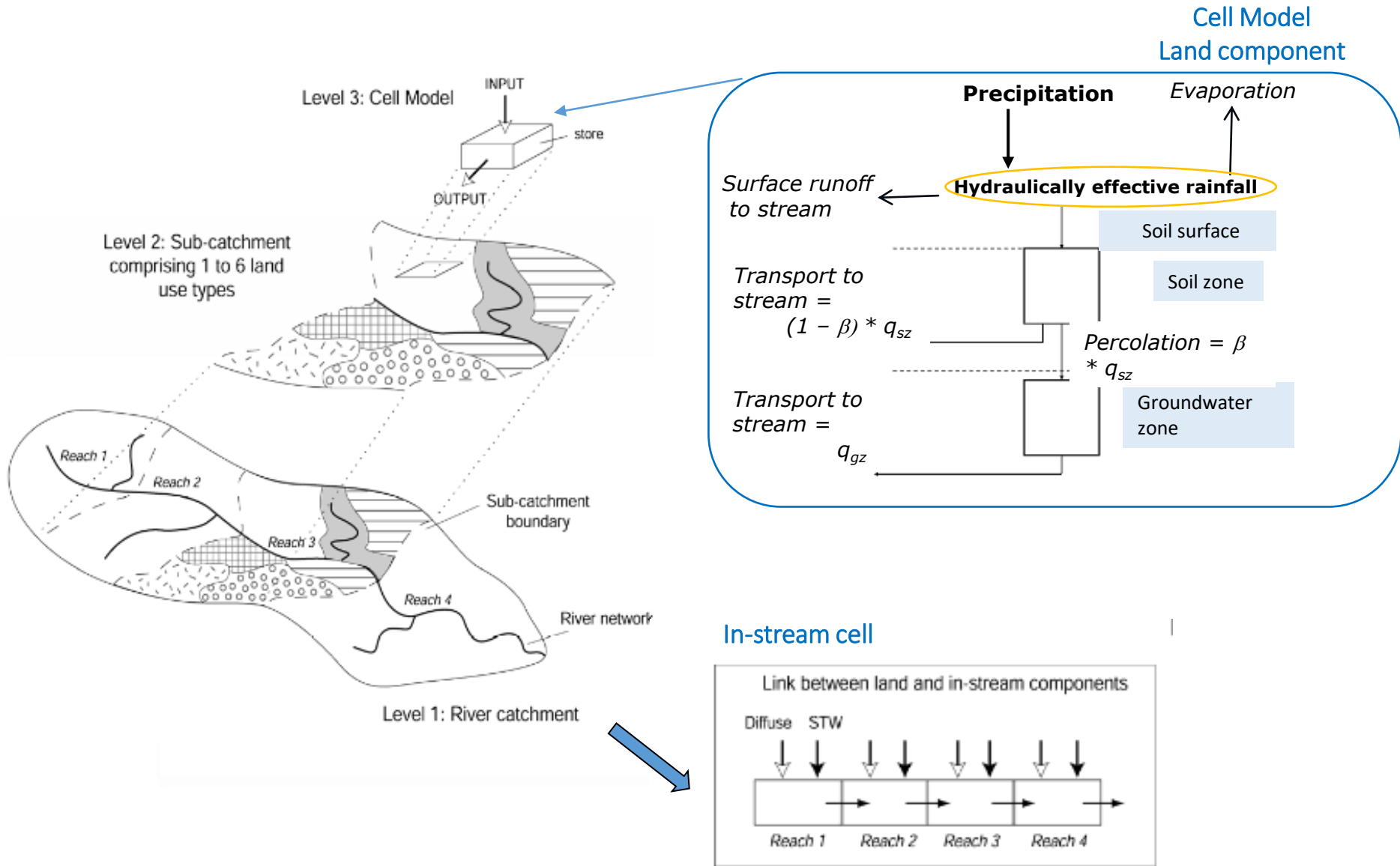
- Területhasználatok és művesi módok megkülönböztetése
- Trágyázás mennyisége és időzítése (napi/éves léptékben)
- Vetésforgó

Módszerek – Modellválasztás

Módszerek – Modell leírás

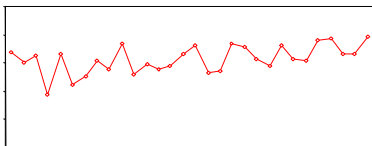
INCA modell felépítése

Módszerek – Modellbeállítás

Napi bemenő adatok

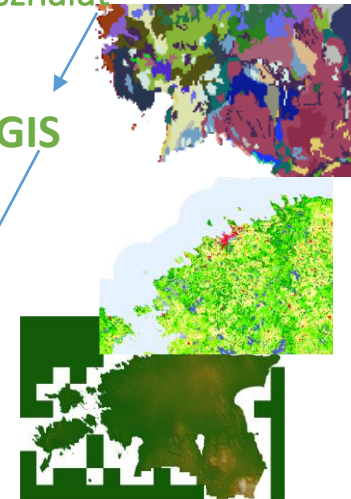

- SMD, HER* (PERSiST modell)
- aktuális csapadék
- középhőmérséklet

Területhasználat - HRU – (max.6)

GIS

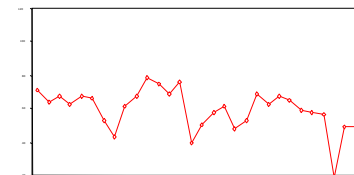
- (Hidro)geográfiai adatok (vízrendszer, vízgyűjtő)
- Talajtulajdonságok
- Területhasználat

N trágya hatóanyag (GN, Nitrát adatbázis)
Légköri ülepedés, EMEP)

Modell paraméterek

- vízgyűjtő (sub-catchment)
- folyószakaszok (reach)
- meder (in-stream)
- talaj-növény (land-phase)
- általános paraméterek

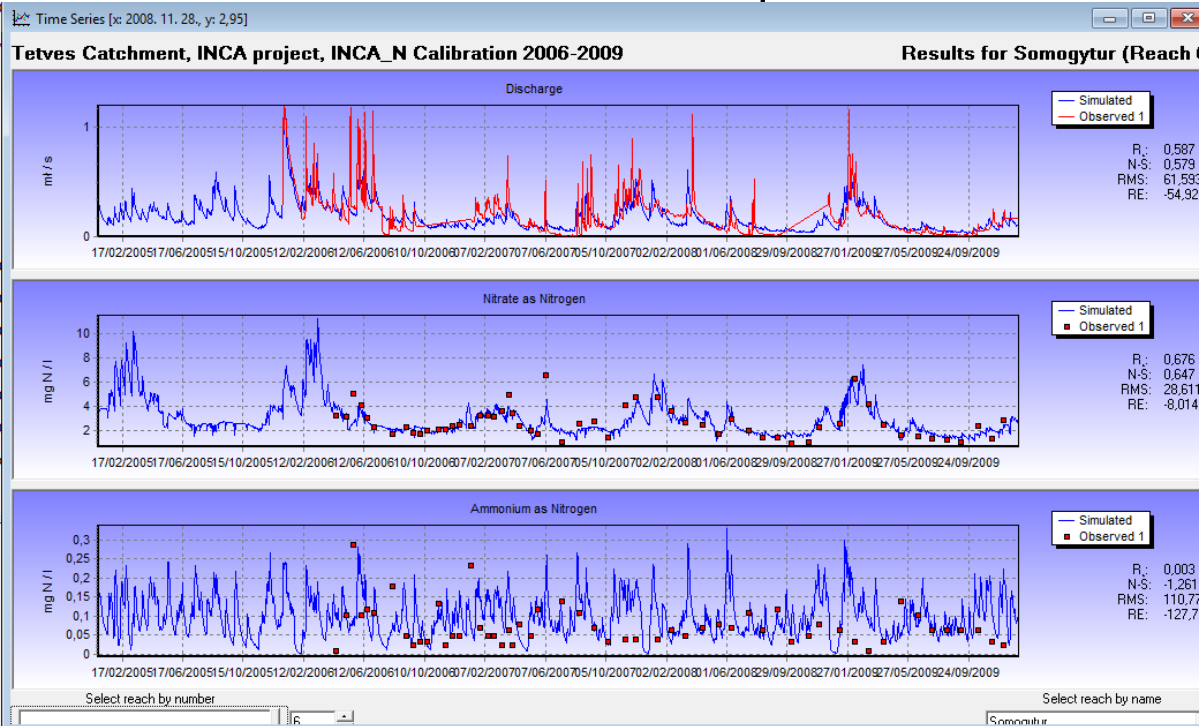
*HER: effektív csapadék
SMD: talajnedvesség hiány

napi kimenő adatok:
vízhozam, nitrát-N
koncentráció,...

referencia adatok (vízhozam, nitrát,
ammónium koncentráció, (Visz,
DDVIZIG, Baranya M.KH.)

Módszerek – Kalibrációs procedúra

Land Phase Parameters

AR<12 | AR>12 | FOR<12 | U | O | P

Arable1
 Editing individual land use group Lock parameter sets

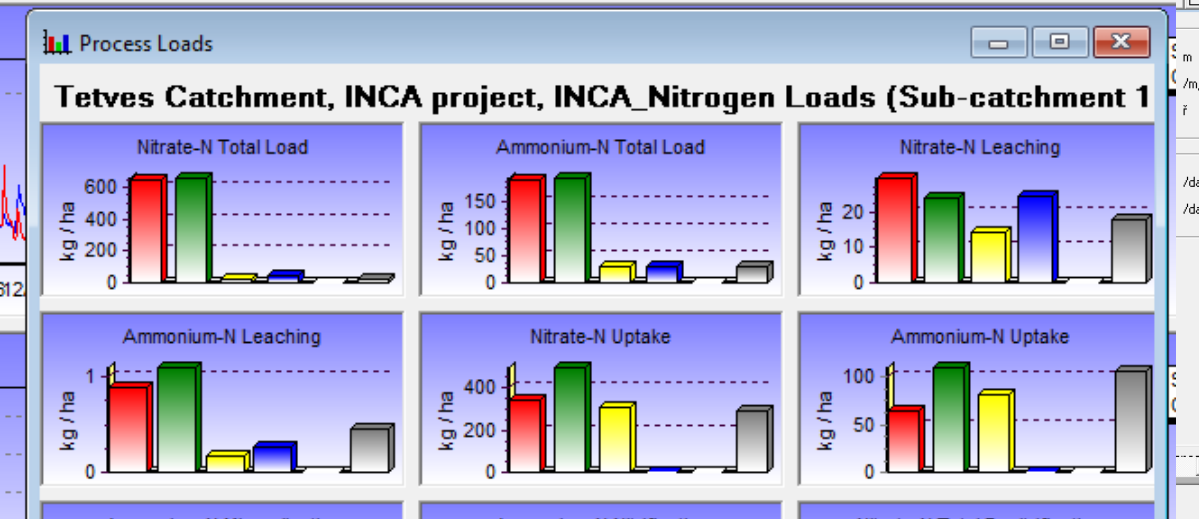
Constants | Thresholds | Sub-models
 Processes | Initial Values | Fertiliser

Soil water processes

Denitrification rate	0,04	m/day
Fixation rate	0	kg N/ha/day
Nitrification rate	0,3	m/day
Mineralisation rate	2,1	kg N/ha/day
Immobilisation rate	0,1	m/day

OK | Apply | Cancel

INCA_N Calibration 2006-2009 Results for Somogyur

Parameters and Input Data

Sub-catchment Parameters

Sub-catchment select

- Gamas
- Kisbabad1
- Somogybabod
- Hatararok
- Kisbabad
- Somogytur

Land use groups | Groundwater parameters

Area	Direct runoff	Deposition
Nitrate dry	1,6	kg N/ha/yr
Nitrate wet	4	kg N/ha/yr
Ammonium dry	1,2	kg N/ha/yr
Ammonium wet	4,5	kg N/ha/yr

Number: 1

Parameters | Time Series Data

Eredmények értékelése

Vizuális értékelés: pl. hidrográf

Statisztikai („goodness- of- fit”) :

- R^2
- Nash-Sutcliffe =
(- ∞ - 1)

$$NSE = 1 - \left[\frac{\sum_{i=1}^n (Y_i^{obs} - Y_i^{sim})^2}{\sum_{i=1}^n (Y_i^{obs} - Y^{mean})^2} \right]$$

Q_o or Q_{obs} : mért vízhozam
 Q_m or Q_{sim} : modellezett vízhozam

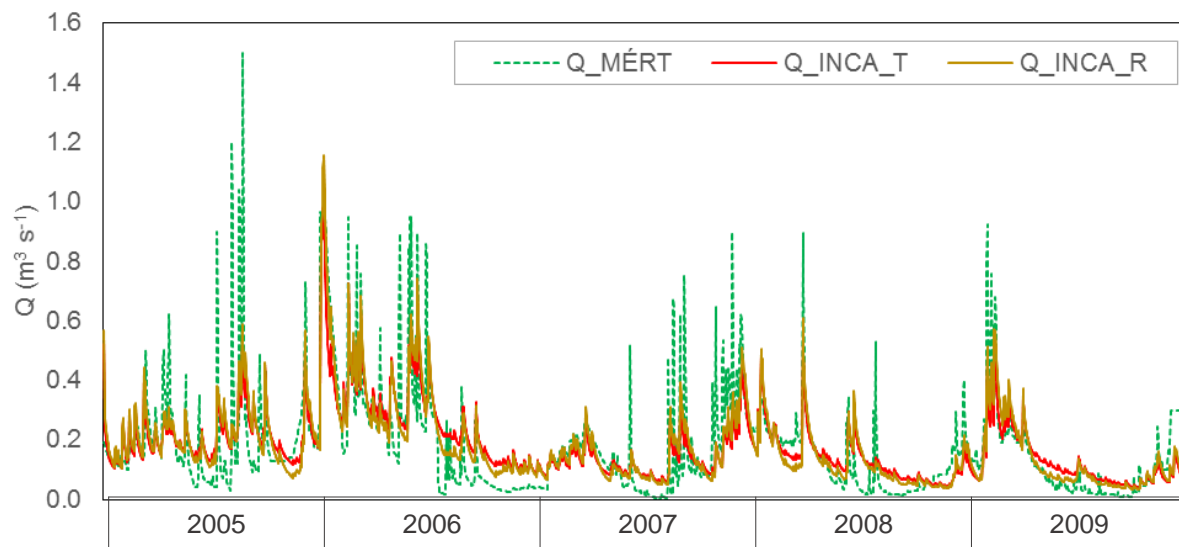
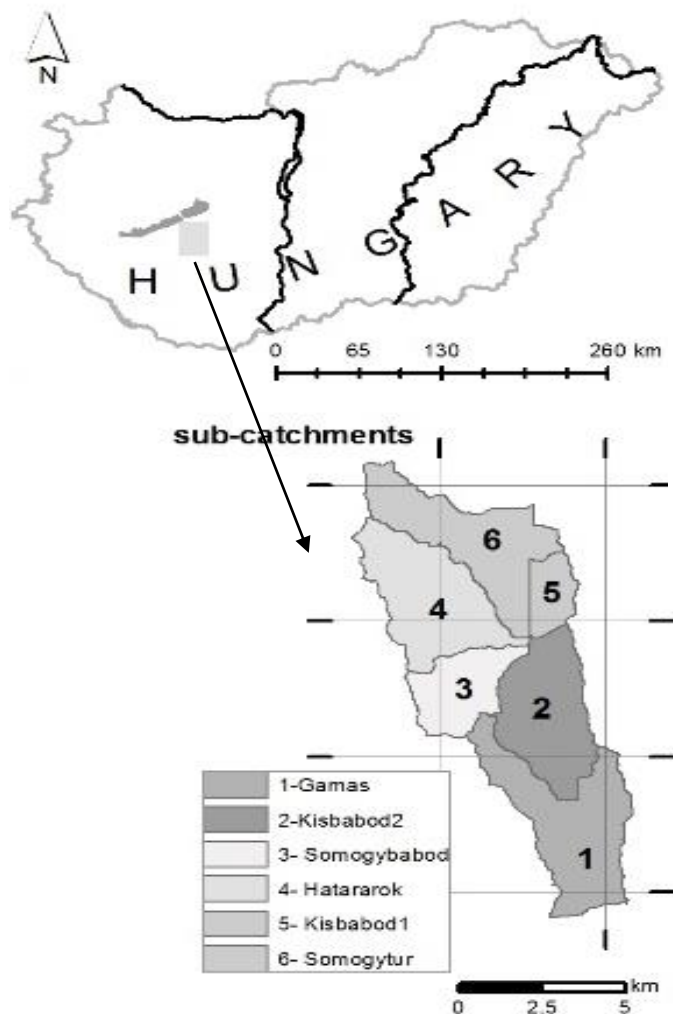
Table 4. General performance ratings for recommended statistics for a monthly time step.

Performance Rating	RSR	NSE	PBIAS (%)		
			Streamflow	Sediment	N, P
Very good	$0.00 \leq RSR \leq 0.50$	$0.75 < NSE \leq 1.00$	$PBIAS < \pm 10$	$PBIAS < \pm 15$	$PBIAS < \pm 25$
Good	$0.50 < RSR \leq 0.60$	$0.65 < NSE \leq 0.75$	$\pm 10 \leq PBIAS < \pm 15$	$\pm 15 \leq PBIAS < \pm 30$	$\pm 25 \leq PBIAS < \pm 40$
Satisfactory	$0.60 < RSR \leq 0.70$	$0.50 < NSE \leq 0.65$	$\pm 15 \leq PBIAS < \pm 25$	$\pm 30 \leq PBIAS < \pm 55$	$\pm 40 \leq PBIAS < \pm 70$
Unsatisfactory	$RSR > 0.70$	$NSE \leq 0.50$	$PBIAS \geq \pm 25$	$PBIAS \geq \pm 55$	$PBIAS \geq \pm 70$

(Moriasi et al 2007)

Eredmények

Térbeli felbontás kísérlet Tetves vízgyűjtőn kétféle megközelítés: Teljes vízgyűjtő vs. 6 részvízgyűjtőre osztás

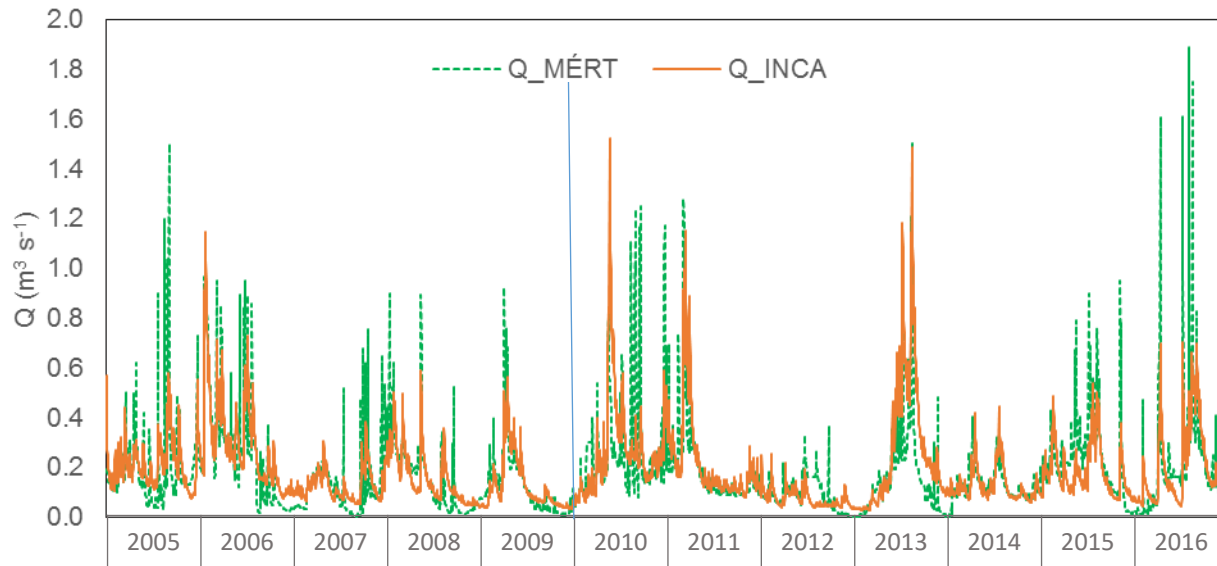

,INCA_T' teljes vízgyűjtős futtatás: Persist
1 vízgyűjtő -> INCA -> kimenő Q, N

,INCA_R' részvízgyűjtős futtatás: Persist 6
részvízgyűjtő -> INCA -> kimenő Q, N

Teljes
NAPI
 $R^2=0.58$
NSE = 0.56
6 részVGY
 $R^2=0.61$
NSE = 0.6

Eredmények – Szimulációs eredmények

Hidrológia

Kalibráció

NAPI

$R^2=0.61$

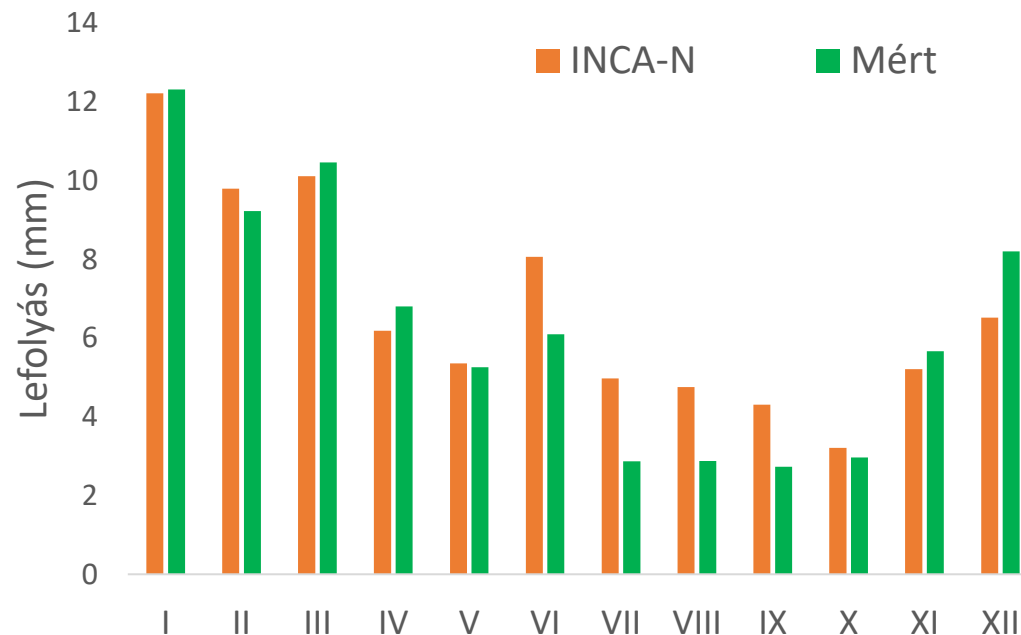
NSE = 0.6

Validáció

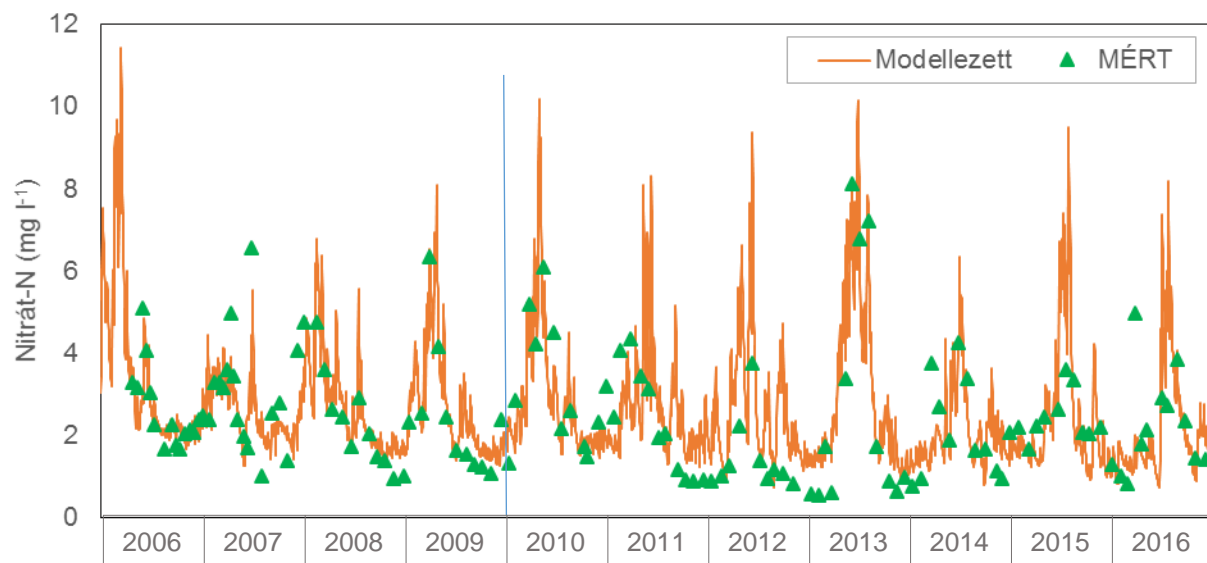
$R^2=0.41$

NSE=0.40

Havi átlagos lefolyás

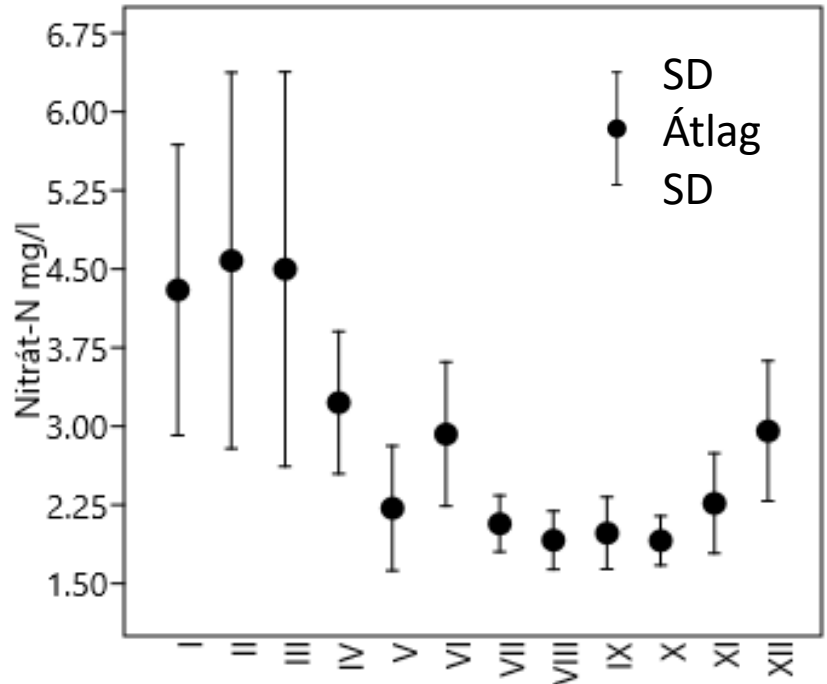
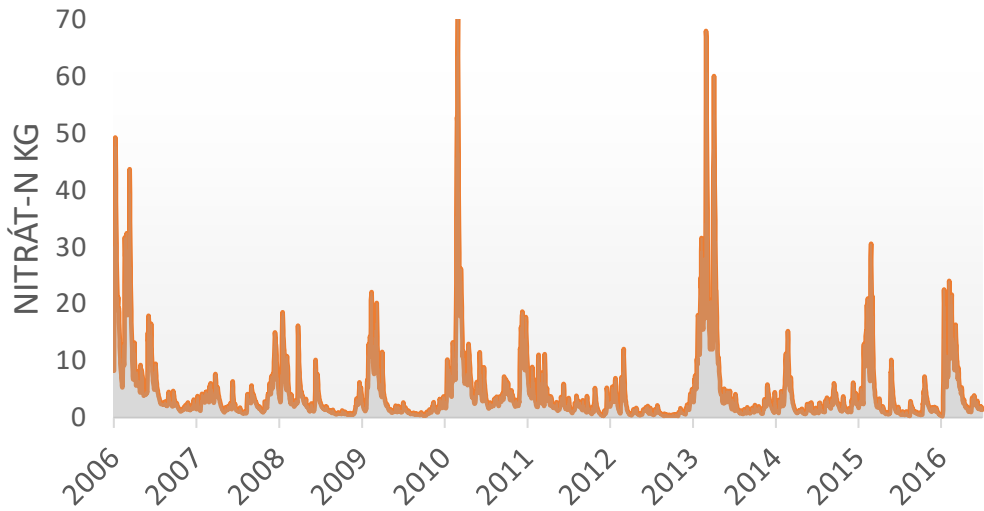
Eredmények – Szimulációs eredmények Nitrát-N

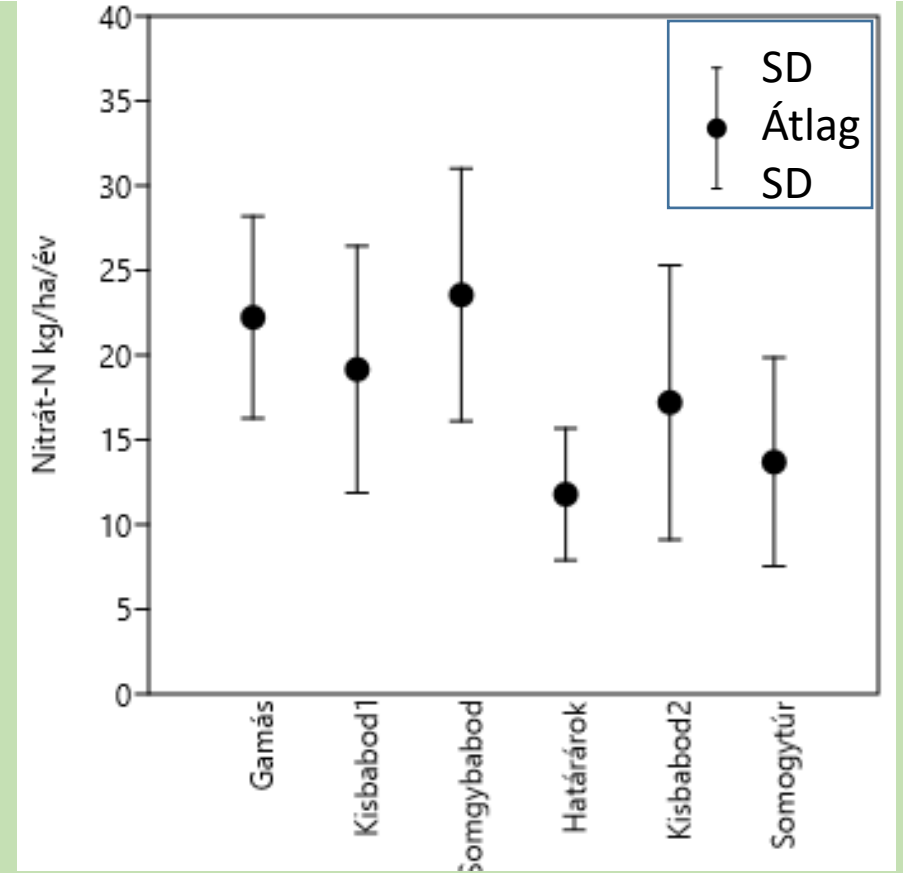
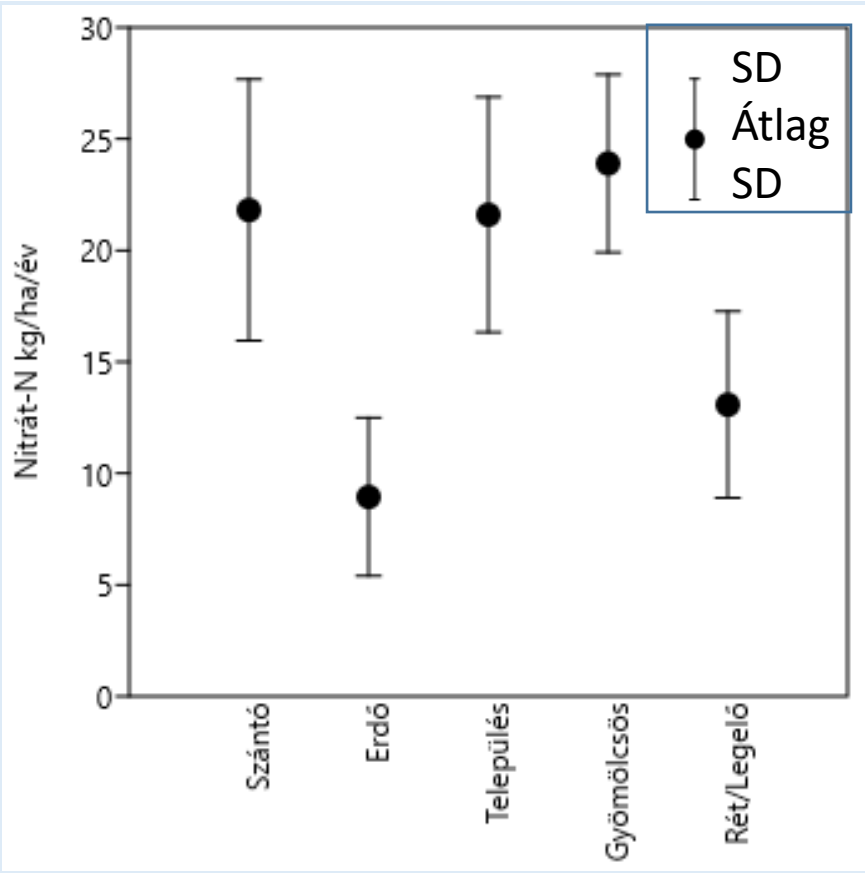
Nitrát
 Kalibráció
 NAPI
 $R^2 = 0.66$
 NSE = 0.64
 Validáció
 $R^2 = 0.6$
 NSE = 0.57

Becsült havi nitrát-N koncentráció

Becsült nitrát-N terhelés

Eredmények – Becsült Nitrát-N kimosódás

Területhasználat (%)	Gamás	Kisbabod 1	Somogybabod	Határárok	Kisbabod 2	Somogytúr
Szántó	51	49	38	17	49	40
Erdő	40	44	54	83	44	37
Település	5	0	4	0	0	5
Gyümölcsös	0	3	4	0	3	9
Rét	4	4	0	0	4	9

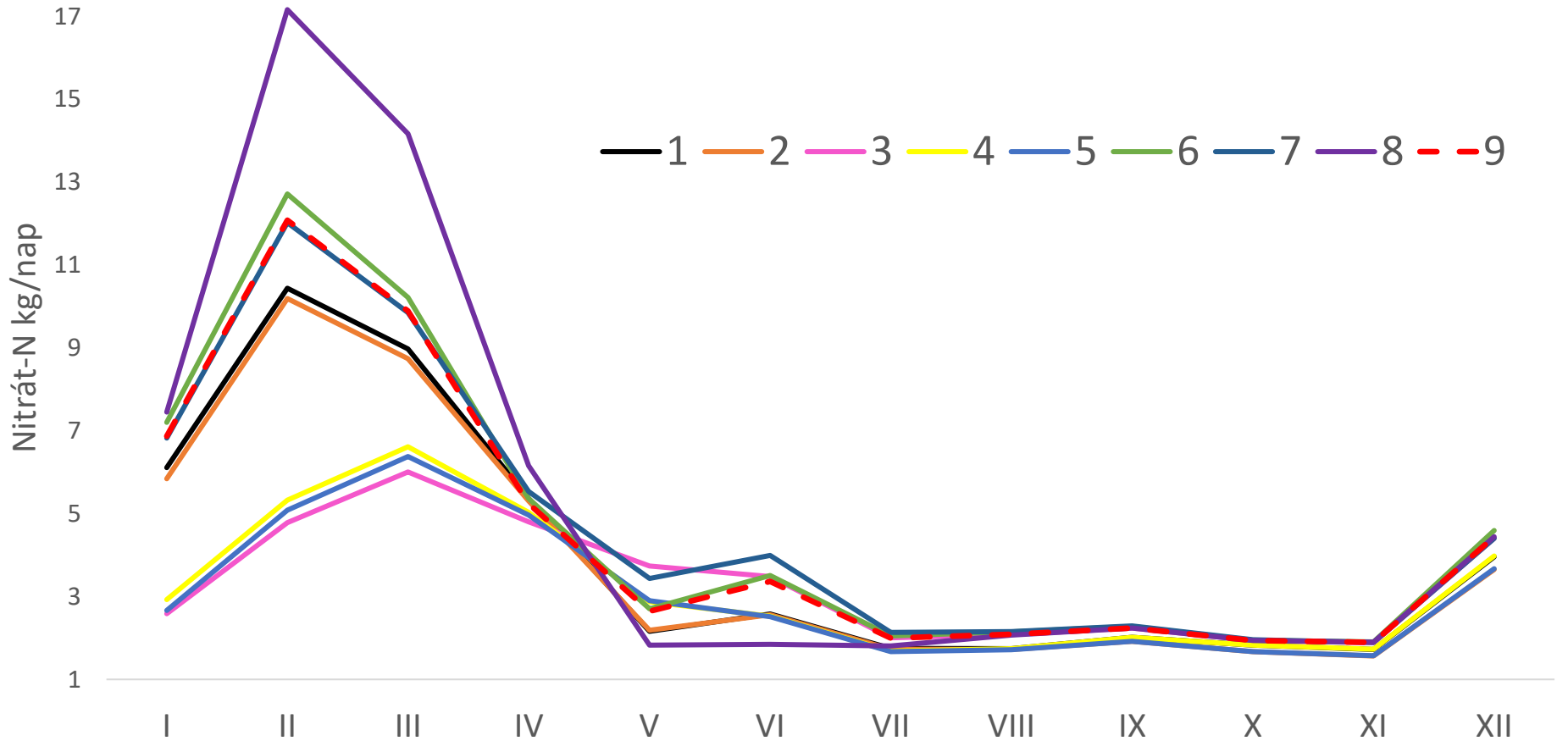
Modellkísérletek

Területhasználati forgatókönyvek

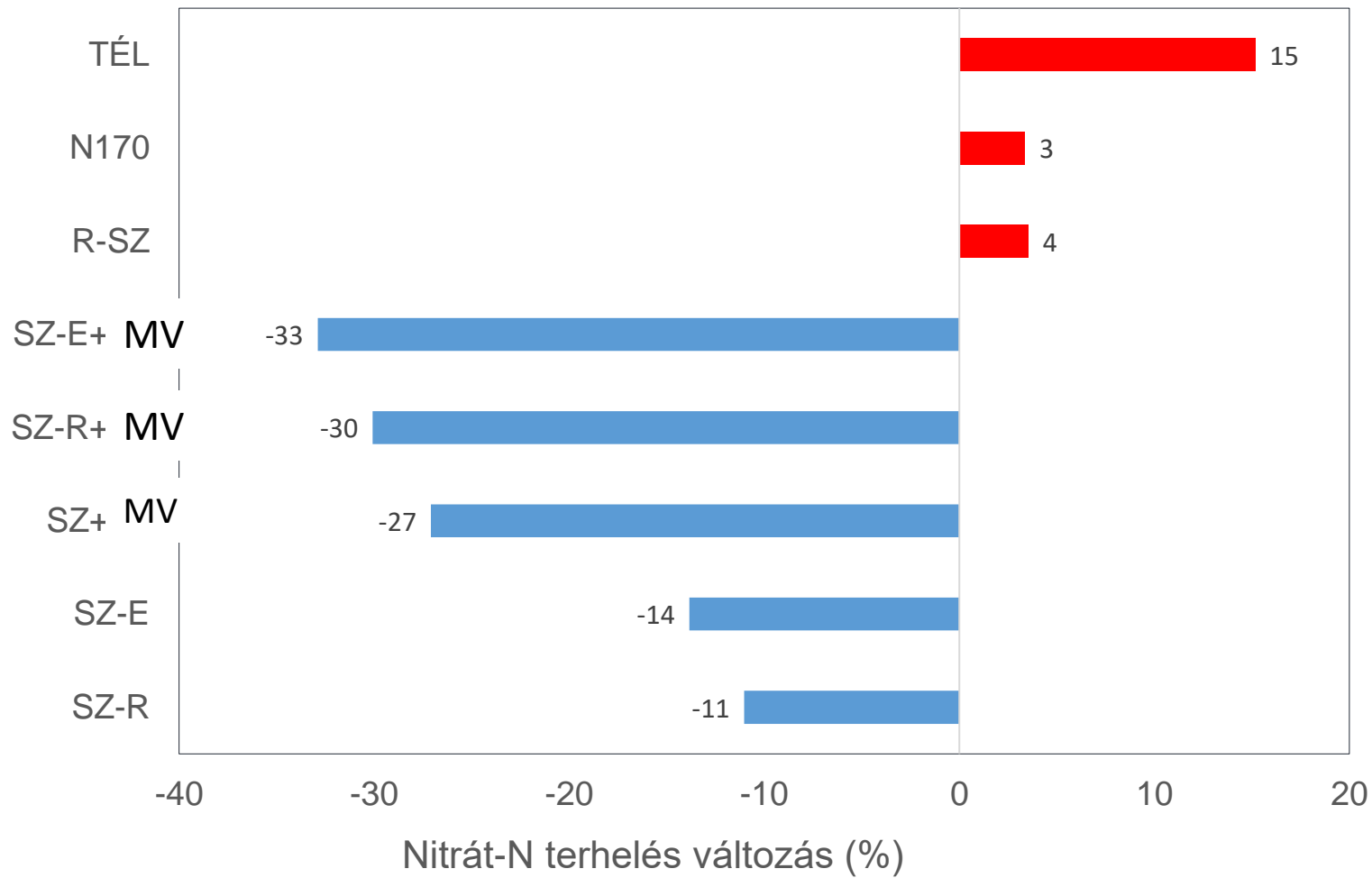
- A. Tápanyag kimosódás és erózió mérséklés
- 12% felett szántó –rét/legelő- erdő konverzió:
- **1- szántó-rét/legelő (SZ-R)**
- **2- szántó-erdő (SZ-E)**
- B. Természetes vízháztartást elősegítő intézkedések
- **3. folyamatos felszínborítás: szántó/másodvetés, ültetvény/gyepesítés, mulcsozás (SZ+MV)**
- C. A+B
- **4-1+3 (SZ-R+MV)**
- **5- 2+3 (SZ-E+MV)**
- D. Intenzív mezőgazdaság
- **6- rét/legelő szántó konverzió (R-SZ)**
- **7- 170 kg Nitrogén hatóanyag (N170)**
- **8- téli tilalmi időszaka be NEM tartása -TÉL**

Eredmények - Területhasználati forgatókönyvek

1	2	3	4	5	6	7	8	9
SZ-R/L	SZ-E	SZ-E+MV	SZ+MV	SZ-R+MV	R-SZ	N170	TÉL	BL

Összefoglalás

INCA Viszonylag kis adatigény

Folyamat alapú modell

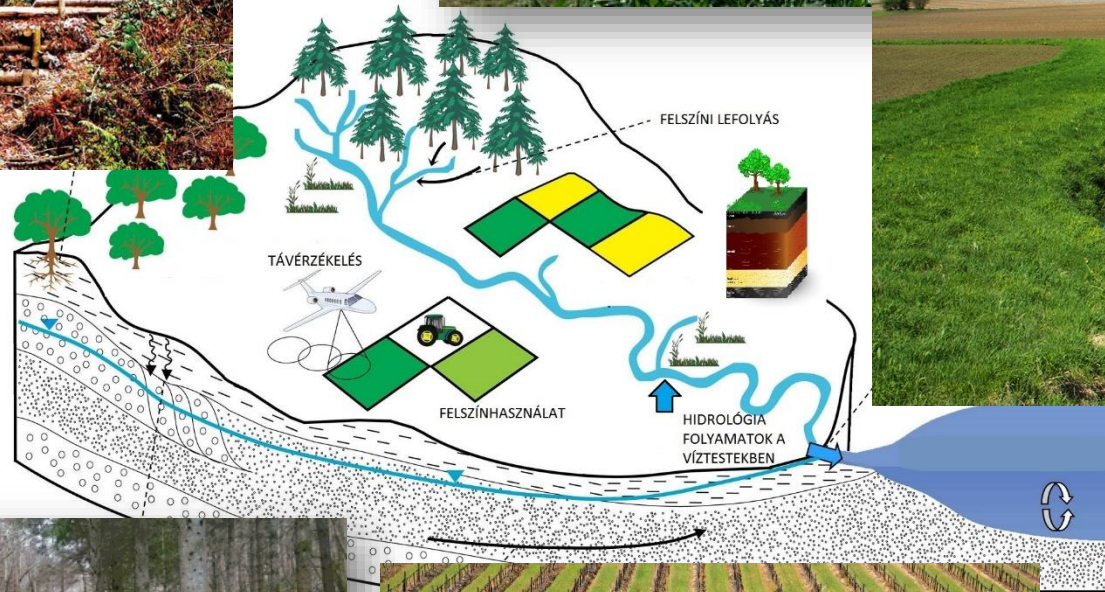
Hátrányok:

Általános helyzetek leírása: megfelelő

Események leírása: kevésbé (intenzív csapadékesemények)

Földhasználati scenáriók (pl. Növényzeti védősáv, ülepítő tó) NEM

• Integrált megközelítés!

Köszönöm a figyelmet!